

Anne Holmen og Karen Lund (red):
Studier i dansk som andetsprog
Kbh. : Akademisk Forlag, 1999.
433 sider : ill.
ISBN 87-500-3571-1

Jørgen Gimbel

I en omkring 30-årig periode har man efterhånden undervist indvandrere og flygtninge og deres børn i dansk, og i en lidt kortere periode har der været drevet systematisk forskning i emnet. Der er efterhånden opbygget en ekspertise heri, og i de senere år har man kunnet følge udviklingen af en egentlig faglig identitet hos lærerne, såvel i voksenundervisningen som efterhånden også i folkeskolen. I de seneste år har ministeriet også fulgt med både i den faglige og terminologiske udvikling. 'Dansk som andetsprog' er blevet en accepteret term i faglige og ansvarlige politiske kredse, og ny lovgivning og undervisningsvejledninger har set dagens lys sidst i 90'erne. Nu mangler kun ungdomsuddannelserne at følge med i udviklingen.

Dette har medført, at læreruddannelse og efteruddannelse i faget efterhånden har fået et stort omfang, og i takt hermed har savnet af et tidssvarende undervisningsmateriale hertil været mere og mere føleligt. *Studier i dansk som andetsprog* er et bud på et sådant materiale. Og lad det være sagt med det samme: et godt bud!

Titlen kan være flertydig. Det ville nok have været mere præcist, men, indrømmet, ikke særlig mundret at kalde

den for studier i tilegnelse af og undervisning i dansk som andetsprog. For det er det pædagogiske aspekt, der overalt er sigtepunktet. Man kunne afgrænse emnet endnu mere, for der er først og fremmest fokus på voksenundervisningen. Lærere fra børneskolen kan dog også have stor glæde af den.

Antologien er redigeret af Anne Holmen og Karen Lund, der som medforfattere har en lang række andet- og fremmedsprogspædagogiske forskere og undervisere. Det er således blevet en vægtig bog, også kvantitativt. De 13 artikler fylder godt 425 sider. Og på disse sider kommer man rundt om mange centrale emner i fagområdet. Det kan måske være lidt vanskeligt at følge en rød tråd gennem bogen, der åbenbart ikke er disponeret på forhånd. Til gengæld får læseren herved mulighed for at pluklæse artiklerne i den rækkefølge, han selv har lyst til.

Hen mod midten af bogen finder man artiklen „Faglig identitet og faglig udvikling i dansk som andetsprog” af Johannes Wagner. Her trækkes fagets institutionelle historie kort op med den udtrykkelige begrundelse, at en historisk begrundet forståelse af et fags status quo er en betingelse for en succesrig nytænkning. Og nytænkning er der

efter Wagners opfattelse behov for. Han beskriver, hvorledes indvandrerlærerne er sproglærere på linie med de øvrige fremmedsproglærere, men at de i de senere år har defineret sig som andetsproglærere. Det har der været historiske grunde til, men resultatet er, som Wagner demonstrerer det, at indvandrerlærerne har isoleret sig fra de øvrige fremmedsproglærere og, hvad der er en følge heraf, fra den fremmedsprogspædagogiske udvikling i de senere år. Det har til en vis grad medført en stagnation, som kun kan brydes ved en intens dialog med kollegerne fra andre sprog. Uddannelse og efteruddannelse af lærerne er et vigtigt middel hertil efter Wagners opfattelse. Det er måske ikke alene en konsekvens heraf, men da symptomatisk, at Studier i dansk som andetsprog, der blandt andet er beregnet til en sådan uddannelse, næsten i alle artiklerne søger at genetablere denne kontakt.

En af de artikler, der tydeligst demonstrerer denne samhörighed mellem dansk som andetsprog og de øvrige fremmedsprog er Karen Risagers *Sprog og kultur*. Den kunne principielt lige så godt have stået i almen fremmedsprogspædagogik. Til gengæld følges den senere i antologien op af en mere metodisk orienteret artikel af samme forfatter: *Kulturtilegnelse og kulturundervisning*, hvor undervisningen i dansk som andetsprog konkretiseres lidt tydeligere, uden at forbindelsen til de øvrige fremmedsprog tabes. Desværre har man som læser fornemmelsen af, at den sidstnævnte artikel er beskåret kraftigt mod slutningen. Man kunne godt have ønsket sig, at der var mere

plads til at udfolde de didaktiske analyser yderligere.

Karen Risagers hovedtese er, at i de moderne samfund er kultur et så komplekst og forskelligartet fænomen, at det vil være en fiktion at betragte sprog og kultur som en enhed. Tværtimod. Sprog og kultur kan efter hendes opfattelse skilles ad og forenes igen i nye kontekster. Det betyder ikke, at man skal opgive en kulturundervisning i sprogundervisningen, men at man skal 'afnationalisere' sprogundervisningen og derved netop betone sprogfagenes rolle som dannelsesfag. Tankegangen er interessant og central for den videre kulturdiskussion i samtiden.

Også Karen Lunds indledende lange og grundlæggende artikel *Sprog, tilegnelse og kommunikativ undervisning* sam-tænker moderne fremmedsprogspædagogik med andetsprogspædagogikken. Eksemplerne er nok danske, men den teoretiske basis er moderne fremmedsprogspædagogik. Og fremstillingen er lagt således tilrette, at den naturligt peger frem mod en kommunikativ undervisning, hvis grundlæggende begreber diskuteres i de afsluttende afsnit. Det er en omfattende fremstilling, hvor der trækkes på den nyeste forskning. Meget er med på artiklens godt 50 sider. Det medfører til tider en stærkt komprimeret fremstilling, der ikke er for novicer. Men arbejdet er umagen værd for den opmærksomme læser.

I et par artikler beskæftiger Inger Jacobsen sig med lærerrollen i forbindelse med pædagogisk innovation og

klasserumsforskning. I sidstnævnte i samarbejde med Anette Hagel-Sørensen. Tankegangen og de beskrevne metoder er interessante og frugtbare, så man godt kunne have ønsket sig at få mere at vide om resultaterne, såvel nationalt som internationalt. Spørgsmålet for mig er, om den helt ensidige læggen vægt på lærerens rolle i fornyelsesprocessen ikke er lidt for romantisk. Jeg tror, der indgår flere, herunder for eksempel ledere og forskere i et komplekst samspil med den reflekterende lærer.

Ud over de nævnte er der artikler om ordforråd, udtale, alfabetisering, lytteforståelse, læseforståelse og skriftlig dansk. En del af dem inddrager analyser af eksisterende undervisningsmateriale til undervisningen i dansk som andetsprog for voksne. Det kan give anledning til interessante og fremadrettede refleksioner, og som sådan kan nogle af analyserne virke frugtbare, mens de enkeltstående er mindre spændende. I hovedsagen bestyrker de fleste af dem Johannes Wagners tese.

Der er god overensstemmelse i sprogsynet i de forskellige artikler. Tydeligst kommer det frem i Therese Hauges artikel om læseforståelse, hvor det klart markeres, at læsning betragtes som en meningsskabende, konstruktiv proces. Men Lars Holm argumenterer også for at betragte lytteforståelse som en interaktionel aktivitet, hvor der forhandles mening.

Som det vil ses, dækker bogen på kompetent vis hele det felt, man i almindelighed opfatter som faget dansk som

andetsprog. Man savner egentlig kun en artikel om det mundtlige sprog og en mundtlighedspædagogik. Når man ikke finder en sådan i denne antologi, viser det vel først og fremmest, at vi her har et felt, hvor der er behov for udviklingsarbejder. Hanne Vedel og Gitte Østergaard Nielsen er kort inde på emnet i deres artikel om alfabetisering, når de nævner, at talesproget bør indtage en langt større plads i alfabetiseringsundervisningen. Jeg tror, det gælder generelt for undervisningen i dansk som andetsprog.

Som nævnt kan man af og til savne en rød tråd i bogen. Det betyder ikke, at de forskellige forfattere modsiger hinanden. Der er god overensstemmelse mellem dem. Men læseren må selv etablere forbindelsen mellem emnerne. Det viser, at det ikke er en lærebog i vanlig forstand, hvor en enkelt eller et par forfattere kan bygge en samlet fremstilling af et helt emne op, således som man finder det i Harald Berggreens og Kari Tenfjords Andrespråklæring (Ad Notam Gyldendal, Oslo 1999). I Studier i dansk som andetsprog er det specialister, der har beskrevet hver sit emne med en større specialviden inden for hver sit felt, end et par lærebogsforfattere kan have. Det er således en beskrivelse af frontlinierne i dansk andetsprogpædagogisk forskning og udvikling.

Det er der kommet en meget vidende og brugbar bog ud af, en bog, som i fremtiden bør være den selvfølgelig faglige bagage for enhver underviser i dansk som andetsprog.